

ז'דאנוב בצילינדר

בימים אלה השלים את ביקורו בארץ קורא של אחת מהוצאות הספרים המכור בדות בשוודיה, המכחן גם כאחד מיועצי האקדמיה השוודית, בכחירת המועמדים לפרס נובל בספרות. אחרי שמיינ את הסיפור העיברית ואת יצירות הסופרים,

עמליה כהנא-כרמוח
אינה פקידה של משרד החוץ

בשיטת המיון ההדדי נטל עימו, בשוכו לשוודיה, שלושה ספרים של סופרים עיבריים, שיראו אור בעונת המר"ל הקרובה שם. **עמליה כהנא-כרמוח** פירסמה הבהרה בדבר הסיבות שמנעו או תה מלנסוע כנבחרת ונציגת סופרי ישראל לקונגרס פא"ן קלאב העולמי, שנערך באחרונה באוסטרליה. מתוך הבהרה מס' תבר, שמישרד החוץ הישראלי הוא המוסד הקובע וממנה את סופרי ישראל המשתתפים בכינוסי סופרים בעולם, תוך ש"הוא נוהג בכוננה לדבר מדינה סטאט ליטארית, נציגי מישרד החוץ הורו לי גברת כהנא-כרמוח שהיה עליה לדבר, ביבשת התמישית, על ארבעה נושאים: "סיכסוך ישראלי-ערבי, התנחלויות, שיחות ז'נווה, פגישת בנין-קארטר" לעומת זאת אמרה כהנא-כרמוח, שהנושא האחד והיחיד די שיש בכוננה לדבר אודותיו יהיה: "להיות סופר, בישראל, עכשיו". קובעי "מדיניות התרבות של מישרד החוץ" הורו דיעו לגברת כהנא-כרמוח, שאם בכוננה להתרכז ב"נושאים סיפוריים", עליהם לערוך בירור חוזר, כעבור חודשים של דממה דיפלומטית מצד מעצבי "מדיניות התרבות של מישרד החוץ", טרחה כהנא-כרמוח ופנתה אליהם שוב, ושאלה לגורל "הבירור החוזר" ואז השיב לה אחד הי ז'דאנובים התורניים שיהדרו של "משה דיין, פקיד בשם שמואל דרם" שזכנבו טרם ורח בשני הסיפורים או התרבות הישראלית: "העניין כרוך בהבהרות נוספות, תקבלי ממני הבהרה נוספת תוך שעתיים". מוסיפה הגברת כהנא-כרמוח, ברוב תמימות: "אני עדיין מתכה". אלא שמסתבר כי בסופרים העברים יש גם כאלה הנכונים להתנבא, נבואות שמכתיב להם נסיעה לאוסטרליה, נבואות שמכתיב להם מישרד החוץ, ולהביא את בשורת הסיפורות הישראליות בנושאים "סיכסוך יש" ראל-ערב, התנחלויות, שיחות ז'נווה, פגישת בנין-קארטר". המבר, שלא הי סס לשמש ז'דאנוב בצילינדר, הוא אהרון כגור, אשר שש אילי אוסטרליה. בסיכום ההבהרה שלה כותבת כהנא-כרמוח, היא לא באה לקונגרס בשל שאלת מינון השיר, עור של מיפגשים רשמיים מקומיים ליו, נושאים, והילכך העדפת פקיד מישרד החוץ סופר אחר על פניה, אישית, לי, מעז יצא מתוק: סוף כל סוף (לכבוד הסיכום), הגעתי אל רופאת העיניים שלי, החווייה של היות קרובה אל השררה, לרא-שונה בחיי, שוה משהו, אולי: "הסיף על אירוע זה סופר תל-אביבי נודע: "עכ" שיו גיאנץ לקראת כדור, עיתון פועלי ישראל, רשימות מארץ אהרת' מאת ז'דאנוב בצילינדר, אהרון מגד".

בחצר

כיום מקומיים, ובדומה לעבודות אחרות של המכון, הוזמן עלידי גורם זר, כאשר התחקה הסופר אחר עיקבות אותו גוף זר, התברר לו שמזמנת העבור דה היתה השגירות האמריקאית בישראל, שהיה לה אינטרס מדיעני לקבל תמונת מצב בדבר קשת השקפותיהם של אנשי הרוח ומעצבי דת-הקהל בישראל. במי לים אחרות: העברת המידע על אודות השקפותיהם של אנשי-הרוח ומעצבי דת-הקהל, בלי ידיעתם ובתיוד המכון למחקר חברתי-שימושי לאלכוני סוכנות הביון המרכזית, הסייאיי-אי, המופקדת מטבע בריאתה על מידע מסוג זה. חמתו של אותו סופר בערה בו, והוא כתב מאמר בגנות אותו, "מחקר חברתי ושימושי" שמכיל תמימים, והציג זאת כקשר קשר לפגיעה בחופש-המחשבה בישראל. אלא שמערכת היומן שבו פרסם סס אותו סופר את מאמריו סירבה לפרסם את מאמרו זה, מתוך מניעים בלתי-ברורים. כאשר שמע אותו סופר, בשבוע שעבר, על דבר הענקת פרס ישראל לפרופסור גוטמן, תגובתו האחת היתה: "הוא ראוי ליותר מזה" — הוא ראוי לפרס הסייאיי-אי".

כתבי-עת

חומסקי נגד בלו

הגיליון הראשון של כתבי-עת עתה, מנסה ללכד השקפת-עולם שמאלית כאור פויוציה תרבותית לתהליכים פוליטיים ש"התרחשו בארץ בשנה האחרונה. הצד התרבותי שבו עוסק עתה * מביא את סיפור, "עלייתו ונפילתו של איגוד סופרי ישראל" מאת יוסי הוכמן, המתאר את יכולת התיכונן של זקני אגודת הסופרים ביחד עם סופרי דור הפלמ"ח, עלי-מנת למנוע את כניסתם של סופרים ערבים להיכל הסיפורת הישראלית. המחזאי יוסף מוניו מפרסם בחוברת זו מבוא שחיבר לתוכניה של הצגת מעבר לגבולין מאת י"ח ברנד שאותה בייס בתיאטרון הלאומי הבימה, ולא הודפסה.

השימה הבולטת ביותר בעתה היא סול בלו במלכות התעמולה, מאת הבלי שן האמריקאי הנודע נועם חומסקי, שבה הוא תוקף ללא רחם את הספר לירושלים ובחזרה מאת חתן פרס נובל, הסופר סול בלו. רשימה זו, שנשלחה במיוחד עלידי חומסקי לפירסום בעתה, מציגה את סול בלו, כעטלה-שכיר של מנגנון-התעמולה הישראלי. כותב חומסקי על בלו: "אבל הוא עצמו הינו, למעשה, טרף קל לתעי-מולה הישראלית הרישמית. בסיפורו הוא מספק לנו קטלוג של דברים שאמריקאי טוב צריך להאמין בהם. קטלוג שנראה כחיבור מטעם מישרד-התעמולה של מדינת ישראל. לפיכך, כל מה שהוא כותב צפוי להלוטין. הוא לא חסך מאיתנו שום קלישאה..."

על אחת מן ההמחשות של לירושלים ובחזרה כותב חומסקי: "בלו מרשה לי-עצמו לסכם את עמדותיהם של הערכים הנתונים תחת פיקוחה של ישראל. הוא מודיע לנו שהללו משגשגים, וכדור-כדור שבעיר-ציון. אמת, פה-ישים נערפות, חכ-גנות וזעמוות, וקראית תגר על הכיבוש, אך יוזמי ההפגנות הם, צעירים, רכים מזה בשנות הטיפש-עשרה שלהם. בלו מתעלם מכל מה שהעיתונות הישראלית והעילמית ידעה לספר על, יום הארמון במאמר 1976, מבלי לדבר על דוגמות לרואנטיות אחרות ללא-ספור..."

בסיכום ביקורתו של סול בלו, כותב חומסקי: "לבלו כושר ניכר לרחה על פני מיטתה הרדוד של האריות. הוא גם בעל כושרו של אמו, הורדע לתפוס באורח משכנע מיפגשים מיקרובים ונכ-כות מתמיהות בסויימות. אולם מעבר ל-כושר ולכישורו אלה, היזיונה-שבון שלו כד מה שראה ושמע בארץ-ישראל הינו כנדר כישורו מוחלף. התועה שבה הית קבל סיפורו עלידי הביקורת, חושפת את מצבם של החיים האינטלקטואליים בארץ-ישראל".

* עורכי, עתה: גבריאל מוקד, יצחק לאור, נגאל לביב, גידעון ספיר, שלמה פרנקל.

אהרון אמיר, תחת הכותרת פרוזה. בספר זה מצליח אמיר, למרות לשונו הכבדה והמליצית, העיברית הכנענית הי בלתי-מדובלת, להציג פן אחד ברור של אותה תופעה תרבותית שהסעירה בשעתו את היישוב ואת התרבות המקומית. אלא שבדומה לגירסות אישיות אחרות המתארות תקופה זו, לוקה סיפורו של אמיר בהצדקות מופגנת, ובקביעות חדות מדי לתופעות שונות. יש להניח שהיסטוריון התרבות, שיבוא בבוא העת לנתח ולבאר עד תום את נושא "הכנענים", ימצא את האמת ההיסטורית אישם בין גירסותיהם של **יונתן רטוש**, **עמוס קינן**, אנשי "במאבק" ואהרון אמיר. על כל פנים, במקביל לחוברת פרוזה, שעסקה יותר בי היבט הסיפורתי של תופעת "הכנענים", הרי ספר זה של אהרון אמיר מהווה תערובת רבת-חשיבות. הספר ראה-אור בהוצאת יריב הדר.

תולעי תרבות

פרס ה-C.I.A.

בימים אלה התברר שהפרופסור אליהו ל. גוטמן, מנהלו ומייסודו של המכון למחקר שימושי-חברתי, עומד לקבל ביום הי עצמאות את פרס ישראל על תרומתו לי חברה הישראלית ולחקירתה.

המכון למחקר חברתי-שימושי עוסק

פרופסור אליהו ל. גוטמן
מחקר חברתי שימושי מאד

בבדיקת ובבחינת תגובותיהם ומשקפותיהם של הישראלים, לרוב על פי מידגמים קבועים, בנושאים שונים של החיים. קיים בסיס להניח שמחקרים אלה נועדו, בעיקר, לתרום "לחברה הישראלית". כמאמר מעניקי פרס ישראל.

מעשה שהיה, כך היה:

לפני שנים אחדות התדפק זוג מראיינים על דלת דירתו של סופר ישראלי נודע * המתפרנס למחייתו מכתבת טור קבוע באחד העיתונים היומיים. זוג המראיינים הציג עצמו כשלוש מטעם המכון למחקר חברתי-שימושי. הסופר הוזמן את שני המראיינים להיכנס לדירתו, ושאלם לחפצם. המראיינים מסרו לו שאלון, ובו שאלות רבות שנגעו ברובן לדיעותיו הפוליטיות חברתיות, והמניעים לדיעותיו אלה.

נוסח השאלון, שניראה לסופר חשוד, הביא אותו לשאול את המראיינים לאיזו מטרה מיועדות התוצאות של שאלון זה, ועל-פי איזה מידגם נבחר דווקא הוא להשיב על השאלות. מתוך דיברי המראיינים הניח הסופר שהמדובר בשאלון מיידי, חד, המיועד לאנשירות ולמעצבי דת-קהל בישראל, חשדו של הסופר גבר, והוא סירב למלא את השאלון.

למחרת בבוקר התקשר אותו סופר אל פרופסור גוטמן, מנהל המכון למחקר חברתי-שימושי, ומתוך שיחה עם המיועד לי פרס ישראל תשל"ח, הובהר לסופר ש"שאלון זה לא נעשה על-מנת לשרת צרי-

בתירגום צרפתי, ולא במקור הערבי. הגברת, שנושאת בכנפי אותיותיה את בשורת הלוואנט התרבותי הערבי-יהודי שעליו היא חולמת, יכלה לקרוא את סיפורי אלף לילה ולילה, אם לא בערבית, הרי לפחות בעיברית מעולה שבמעלות, בתירגומו של יוסף יואל ריבלין *.

בבשורת שיחרור האשה הלוואנטית שלה, ובעיקר במסה תחת הכותרת האשה כתפוח מכאני, מנסה הגברת כהנא לנתח את עלילת הסרט התפוח המכאני, תוך שהיא מגייסת לשירותה צבא של קדור שים נוצרים בלוויית תיאור של תיסקולים מיניים, אותם היא ממקדת בעיקר בסצנת אוגס לא אשת הסופר השמאלי מיל בעלה, כשהיא טוענת ליוף בסיטואציה הקולנועית הזאת. אלא שמרוב גיסינותיה להציג ברבים את בקיאותה בתרבות המערבית, נופלת הגברת כהנא כאן * מרוב קדור שים ופסיכולוגיה — לבור שכרתה לעצמה, והכוונה היא לבור העובדות.

היא מתעלמת מן העובדה הפשוטה ש"הסרט התפוח המכאני, של הבמאי סטנלי קובריק, מבוסס על ספר מאת הסופר אנתוני ברג'ס, והספר מבוסס על אירוע אמיתי שקרה לסופר ולאשתו ברומא. אי-רוע שבמהלכו אנסו בירוויגם את רעייתו של ברג'ס לנגד עיניו. אז מי זקוק לקדור שים נוצרים ולפסיכולוגיה באסימון שחוק? מלבד זאת, לשון הכתיבה מלאת היומרה ועמוסת הירדאקטיות, המופעלת מן הסתם מתוך תחושה שכל חוכמת הכל אצורה ב-288 עמודים אלה, לשון זו וכל מה שמסתתר אחריה אינם הופכים את הגברת כהנא לאירוע משמח בתרבות הישראלית, אלא לאירוע חולף, לואנטני עד למאד * שאינו מותר, בסך-הכל, רוי שם כלשהו.

ספרים מומלצים

כנענים. גירסה ב'

במהלך התחבטויותיה של החברה הישראלית, בתקופה שהלפה מאז מילחמת יום-הכיפורים, הגיע גל חדש של עיסוק בתופעה התרבותית של שנות ה-40, ש"נהוג לכנותה "הכנענים". רק לפני שלוש שנה חודשים ראתה אור, בעיתון-הסיפורות פרוזה, בחינת הרעיון הכנעני בגירסה של

אהרון אמיר
כנענית בלתי-מדוברת

ילידי-הארץ, כעמוס קינן, יעקב אשמן ואחרים, שנסחפו לתקופת-מה שהשקפה הי כנענית שנוסדה בידי משוררים שאינם ילידי הארץ, וביניהם **יונתן רטוש** ובני-ימין תמוז, בתיקוה שהם ישימשו אל-טרנטויות לתרבות היהודית והציונית בארץ הזאת. בימים אלה ראה אור ספר של מאמרים, זיכרונות וקישטי פרוזה מאת

* 18 חלקים בהוצאת "קריית-ספר".
** לואנטין: כינוי להבלטת התכונות השכליות שביליד המירח הערבי: "יודע הכל ואינו יודע כלום". מתרגם ורושע מבטיח בקלות ומקיים בקושי, שיטחי וחור' 19 — מילון לונדוני-עברי.

* שמו נמור במערכת.